

ŚIST

Świętokrzyski Instytut
Samorządu Terytorialnego

Projekty międzynarodowe – nowe możliwości dla świętokrzyskich samorządów

2021

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności - Centrum Rozwoju
Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Rozwoju Organizacji
Obywatelskich na lata 2018 – 2030

Program Rozwoju
Organizacji
Obywatelskich
na lata 2018–2030
PROO

IDEA WSPÓLPRACY MIĘDZYNARODOWEJ

Polska, wstępując do Unii Europejskiej w 2004 r., stała się pełnoprawnym członkiem Wspólnoty w jej zaawansowanej instytucjonalnie formie. Z jednej strony wymagało to intensyfikacji procedury dostosowawczej, zapoczątkowanej już w okresie przedakcesyjnym, z drugiej zaś moment ten otworzył szeroko drzwi na nowe możliwości i szanse rozwoju dla polskich regionów, miast i gmin. Dedykowane programy UE i wsparcie finansowe w pierwszych latach członkostwa pozwoliły korzystać z bogactwa wspólnotowych form wspierania wszystkich sfer, zarówno gospodarki, inwestycji, transportu, społeczeństwa, kultury jak i edukacji w nowych krajach członkowskich. Wraz z biegiem lat programy te ewoluują i są kontynuowane dostarczając szeroki wachlarz wsparcia dla polskich samorządów, organizacji, instytucji i przedsiębiorstw.

źródło: polskieradio24

Dzięki tej globalizacji mamy bardziej zintegrowaną i współzależną gospodarkę, a to pozwala zarówno na czerpanie oczywistych korzyści finansowych ale także na wymianę doświadczeń, swobodny przepływ osób, informacji i dzielenie się know-how pomiędzy regionami europejskimi. Polityki europejskie przyczyniają się do wzmocnienia samorządu terytorialnego i współpracujących z nim organizacji pozarządowych, a to zwiększa pozytywną społecznie ocenę działalności samorządów lokalnych i regionalnych.

Unia Europejska to jej obywatele i to dla nich została ona utworzona. Zachęcanie do szerszego zaangażowania obywateli w sprawy Unii Europejskiej i wartości, które reprezentuje, oraz ułatwianie tego zaangażowania, ma wyjątkowe znaczenie. W tym celu konieczne jest zwiększanie roli obywateli w kreowaniu bieżących polityk rozwoju, dzięki czemu samorządy regionalne i lokalne są wzmocniane i mogą czerpać inspiracje do dalszego rozwoju. Dlatego Komisja Europejska uruchomiła szereg narzędzi, które pozwalają na współpracę międzynarodową (np. programy Interreg, Erasmus+, Europa dla Obywateli, itp.), m.in. poprzez programy transgraniczne i transnarodowe, które są bardziej ukierunkowane na inwestycje i wdrażanie oraz programy współpracy międzyregionalnej, które koncentrują się na różnych obszarach tematycznych i na tworzeniu sieci kontaktów oraz wymianie i transferze doświadczeń w celu znajdowania rozwiązań wspólnych problemów.

PODSTAWA PRAWNA

Pierwsze istotne dokumenty dotyczące międzynarodowej aktywności władz lokalnych zostały przyjęte przez Radę Europy: Europejska Konwencja Ramowa o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi sporządzoną w Madrycie 21 maja 1980 roku oraz Europejska Karta Samorządu Terytorialnego, sporządzona 15 października 1985 roku w Strasburgu. Współpraca międzynarodowa na poziomie regionalnym znalazła również umocowanie w prawie krajowym.

Podstawą do podejmowania współpracy w tym zakresie są:

źródło: portalsamorządowy.pl

- *Konstytucja RP* (art. 87 ust. 1),
- *ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym*,
- *ustawa o samorządzie powiatowym z dnia 5 czerwca 1998 r.*,
- *ustawa o samorządzie województwa z dnia 5 czerwca 1998 r.*,
- *ustawa o zasadach przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych z dnia 15 września 2000 r.*
- *ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014 – 2020*, która określa zasady realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014 – 2020, podmioty uczestniczące w realizacji tych programów i polityki oraz tryb współpracy między nimi.

Najszerszy zakres regulacji zagadnień związanych z aktywnością jednostki samorządowej na arenie międzynarodowej zaobserwować można w ustawie o samorządzie województwa. Z treści art. 12 ust. 2 wynika możliwość podejmowania przez województwo współpracy z organami międzynarodowymi i regionalnymi innych państw w procesie formułowania strategii województwa oraz realizacji polityki jego rozwoju.

„samorząd województwa może również współpracować z organizacjami międzynarodowymi i regionami innych państw, zwłaszcza sąsiednich”

Stosownie do postanowień art. 18 pkt 13 i 14 do wyłącznej kompetencji sejmiku województwa należy uchwalanie *Priorytetów współpracy zagranicznej województwa* oraz podejmowania uchwał w sprawach uczestnictwa w międzynarodowych zrzeszeniach regionalnych, a także innych formach współpracy regionalnej, zaś z art. 41 ust. 2 pkt 5 ustawy wynika upoważnienie zarządu województwa do organizowania współpracy ze strukturami samorządu regionalnego w innych państwach oraz z międzynarodowymi zrzeszeniami regionalnymi.

Na poziomie gminnym inicjatywy międzynarodowe reguluje ustawa o samorządzie gminnym. Ustawa ta wskazuje społeczności lokalne innych krajów jako jedyny docelowy podmiot podejmowanej przez gminę współpracy międzynarodowej (rozd. 2 art. 7.1, pkt.20) oraz stanowi, że do wyłącznej właściwości rady gminy należy podejmowanie uchwał o współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw oraz przystępowania do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych (rozd. 2 art. 18.2, pkt.12a). Według tej ustawy jednostki samorządu terytorialnego mogą przystępować do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych, działając zgodnie z polskim prawem wewnętrznym, polityką zagraniczną państwa i jego międzynarodowymi zobowiązaniami (art. 2.1). Przez wspomniane zrzeszenia rozumie się organizacje, związki i stowarzyszenia powoływane przez społeczności lokalne co najmniej dwóch państw zgodnie z ich prawem wewnętrznym (art. 1.2).

Najczęstszymi formami współpracy międzynarodowej są:

- ❖ sformalizowane relacje władz samorządowych z władzami jednostki zagranicznej, wśród których za najpopularniejsze uznaje się te oparte na zawartych umowach związki miast i gmin oraz uczestnictwo w euroregionach;

- ❖ udział w międzynarodowych zrzeszeniach społeczności lokalnych i regionalnych;
- ❖ **wspólną realizację projektów, w tym tych ze środków Unii Europejskiej.**

W przypadku realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego projektów w ramach niżej omówionych programów Europejskiej Współpracy terytorialnej wiążące jest ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2021/1059 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu „Europejska współpraca terytorialna” (INTERREG) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego.

EUROPEJSKIE UGRUPOWANIA WSPÓŁPRACY TERYTORIALNEJ (EUWT)

Jedną z szans na aktywność władz samorządów lokalnych i regionalnych jest włączenie się w Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT), które są rodzajem podmiotu prawnego ustanowionym przez prawo UE w celu ułatwienia współpracy terytorialnej i służącym wzmocnieniu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej Unii. Zasady tworzenia i funkcjonowania EUWT zostały określone na gruncie rozporządzenia (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT), znowelizowanego rozporządzeniem 1302/2013 z 17 grudnia 2013 r. Kwestie EUWT w prawie polskim reguluje ustawa z dnia 7 listopada 2008 r. o europejskim ugrupowaniu współpracy terytorialnej (Dz. U. Nr 218, poz. 1390, z późn. zm.). Decyzja o utworzeniu takiego ugrupowania podejmowana jest z inicjatywy jego przyszłych członków, którymi mogą być:

- ❖ państwa członkowskie lub władze na szczeblu krajowym;
- ❖ **władze lokalne i regionalne;**
- ❖ podmioty prawa publicznego w rozumieniu art. 1 ust. 9 akapit drugi dyrektywy 2004/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady;
- ❖ przedsiębiorstwa publiczne w rozumieniu art. 2 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2004/17/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz przedsiębiorstwa, którym powierzono realizację usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym zgodnie z krajowym oraz unijnym prawem właściwym;
- ❖ na określonych warunkach - krajowe, regionalne lub lokalne władze albo podmioty lub przedsiębiorstwa publiczne z państw trzecich.

Przyszli członkowie muszą uzyskać zgodę swoich państw na uczestnictwo w EUWT. W odniesieniu do polskich podmiotów zgodę na przystąpienie do EUWT wyraża:

- w przypadku członkostwa RP lub władz na szczeblu krajowym - Rada Ministrów w drodze uchwały;
- w przypadku pozostałych podmiotów, w szczególności jednostek samorządu terytorialnego - minister właściwy do spraw zagranicznych, w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, ministrem właściwym do spraw finansów

publicznych oraz ministrem właściwym do spraw rozwoju regionalnego, w drodze decyzji administracyjnej.

EUWT działa w ramach powierzonych mu zadań, polegających na ułatwianiu i wspieraniu współpracy terytorialnej w celu zwiększenia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej oraz przewyższania barier na rynku wewnętrznym. Ugrupowanie posiada osobowość prawną, a obecnie na terenie Polski, czyli z udziałem polskich podmiotów, istnieją cztery takie podmioty:

- ❖ **EUWT Tritia z o.o.**, które powstało w dniu 25.02.2013 r. i tworzą je jednostki samorządu szczebla regionalnego: Województwa Śląskie i Opolskie, czeski Kraj Morawsko-Śląski (Moravskoslezský kraj) oraz słowacki Kraj Żyliński (Žilinský kraj). Siedzibą jest Cieszyn.
- ❖ **EUWT Tatry z o.o.**, które powstało w dniu 20.09.2013 r. i tworzą je Związek Euroregionu Tatry (Polska) i Zdużenie Regiún „Tatry” (Słowacja), czyli obie strony Euroregionu Tatry. Siedzibą jest Nowy Targ.
- ❖ **EUWT Środkoeuropejski Korytarz Transportowy z o.o.**, które powstało w dniu 24.03.2014 r., a jego członkami są: Województwa Zachodniopomorskie i Lubuskie, węgierskie Komitaty Vas i Zala oraz szwedzki Region Skania, a członkami stowarzyszonymi – Województwa Dolnośląskie i Opolskie oraz chorwackie Żupanie (regiony) Karlovačka, Primorsko-Goranska i Varaždinska. Siedzibą jest Szczecin.
- ❖ **EUWT Novum z o.o.**, które powstało w dniu 16.12.2015 r. Tworzą je: Województwo Dolnośląskie, czeskie Kraje Liberecki, Kralowohradecki, Pardubicki i Ołomuniecki, a także polskie i czeskie strony Euroregionów Nysa i Glacensis (Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa, Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Glacensis, Stowarzyszenie Regionalne „Euroregion Nysa”, Euroregion Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej – Euroregion Glacensis). Siedzibą jest Jelenia Góra

EUROPEJSKA WSPÓLPRACA TERYTORIALNA (EWT)

Europejska Współpraca Terytorialna (EWT) zwana inaczej INTERREG jest częścią polityki spójności Unii Europejskiej. Jej zadaniem jest rozwiązywanie problemów, które wykraczają poza granice państw i które wymagają podjęcia wspólnych działań i umożliwia rozwój zróżnicowanych społeczno-ekonomicznie obszarów. Program Europejskiej Współpracy Terytorialnej aktualnie jest realizowany w perspektywie finansowej 2014-2020 i składa się z:

- ❖ siedmiu **programów transgranicznych** realizowanych na obszarach przygranicznych państw ze sobą sąsiadujących. Te programy wspierają zatrudnienie, mobilność pracowników, włączenie społeczne, integrację społeczności ponad granicami, rozwój wspólnych systemów kształcenia i szkolenia zawodowego (Polska – Słowacja, Czechy – Polska, Polska – Saksonia, Brandenburgia – Polska, Meklemburgia/Pomorze Przednie – Polska, Południowy Bałtyk, Litwa – Polska),

- ❖ dwóch **programów transnarodowych** dotyczą większej części terytorium UE, a także państw spoza Unii, np.: Region Morza Bałtyckiego i Europa Środkowa. Wzmacniają one potencjał instytucji i administracji publicznej poprzez opracowanie i koordynację strategii makroregionalnych i morskich (Region Morza Bałtyckiego/ Interreg Baltic Sea, Europa Środkowa/ Interreg Central Europe) oraz
- ❖ **programu międzyregionalnego** mającego na celu wzmocnienie rozwoju regionalnego UE poprzez rozpowszechnianie dobrych praktyk i wiedzy eksperckiej, a także promowanie wymiany doświadczeń (Interreg Europa).

Na lata 2014-2020 na Europejską Współpracę Terytorialną przewidziano budżet w łącznej wysokości 9,3 mld EUR. Głównymi zasadami programów są:

- **dofinansowanie w formie refundacji** czyli zwrotu poniesionych wydatków kwalifikowalnych (w programach nie ma zaliczek);
- **międzynarodowe partnerstwo w projektach** – minimalne wymagania określają rozporządzenia UE; poszczególne programy mogą określać własne wymagania dotyczące liczby uczestniczących w projekcie partnerów;
- **zasada partnera wiodącego** – ponosi on odpowiedzialność za złożenie wniosku, po zatwierdzeniu podpisuje umowę o dofinansowanie, koordynuje i zarządza działaniami i budżetem projektu, zbiorczo rozlicza projekt, zapewnia komunikację z partnerami;
- **międzynarodowe struktury programów** – wspólne dla danego programu, takie jak Instytucja Zarządzająca, Wspólny Sekretariat, Komitet Monitorujący;
- **wspólny budżet** - unijne środki nie są z góry alokowane na poszczególne kraje;
- **język programów:** w programach transnarodowych i międzyregionalnym oficjalnym językiem jest angielski, w programach transgranicznych stosuje się języki narodowe krajów partnerskich.

Według raportu opracowanego przez Departament Współpracy Terytorialnej Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej bilans efektów programów transgranicznych Interreg w latach 2014-20202 jest jak poniżej:

- 3269 kilometrów szlaków turystycznych: nowych, zmodernizowanych, lepiej oznakowanych;
- 557 kilometrów nowych lub zmodernizowanych dróg na pograniczach;
- 600 odnowionych i udostępnionych obiektów dziedzictwa kulturowego lub naturalnego;
- 44 inwestycje w ochronę środowiska;
- 3774 przedsiębiorców otrzymało wsparcie na współpracę międzynarodową;
- 916 sztuk nowego specjalistycznego sprzętu medycznego w placówkach medycznych na pograniczu;
- 505 wspólnych międzynarodowych działań służb granicznych, celnych, ratowniczych, policji i straży pożarnej;
- 395 tys. osób uczestniczyło w międzynarodowych spotkaniach;
- 4193 spotkania społeczności lokalnych, w tym: wydarzenia kulturalne, muzyczne, festyny, wizyty studyjne;
- 5 448 osób uczyło się języka sąsiada;

- 28014 uczestników międzynarodowych programów edukacyjnych lub szkoleniowych, które wspierały transgraniczne zatrudnienie.

Zgodnie z Raportem¹ z realizacji programów Interreg w województwach Polski Wschodniej w latach 2014 - 2020 łączna liczba realizowanych projektów w programach Interreg oraz programach transgranicznych w województwach Polski Wschodniej wynosi 628. W projekty zaangażowało się w sumie 708 beneficjentów, natomiast łączna wartość dofinansowania wyniosła ponad 300 mln euro. Niestety, zgodnie z analizą ww. raportu woj. świętokrzyskie zrealizowało ich najmniej spośród pozostałych województw Polskich Wschodniej, tj. woj. lubelskie 68, woj. podkarpackie 191, woj. podlaskie 170, woj. warmińsko – mazurskie 92 i wreszcie świętokrzyskie 8. Ten słaby rezultat wynika poniekąd z geograficznych uwarunkowań regionu, gdyż region nie ma dostępu do programów transgranicznych dedykowanych bezpośrednio sąsiadującym ze sobą województwom przygranicznym. Poniekąd też jest efektem wciąż małej aktywności podmiotów i jednostek samorządu terytorialnego w sięganiu po środki przeznaczone na projekty międzynarodowe.

WYBRANE PROGRAMY WRAZ Z PRZYKŁADAMI PROJEKTÓW:

1. INTERREG EUROPE

Program Interreg Europe jest jednym z programów ww. ETW najbardziej ukierunkowany na potrzeby samorządów. Nie jest to program stricte inwestycyjny, ale jego celem jest unowocześnianie polityk i programów rozwoju regionalnego, lokalnego, szczególnie regionalnych i krajowych programów operacyjnych, a także programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej. Interreg Europa wspiera wymianę doświadczeń i pogłębianie wiedzy wśród instytucji, które współpracują nad wybraną dziedziną polityki. Przykładowo, rezultatem indywidualnym dla każdego z partnerów, może być np. opracowanie nowego projektu do finansowania ze środków wybranego programu operacyjnego (RPO, PO Infrastruktura i Środowisko, PO Polska Wschodnia itp.), wprowadzenie zmiany w systemie zarządzania programem w regionie (np. nowe metody oceny wniosków lub zmiany w systemie naboru projektów do RPO), wprowadzenie zmian o charakterze strategicznym (np. dodanie do strategii nowego celu, zmiany planu/strategii województwa, miasta, gminy, planów niskoemisyjnych gmin itp.). Program jest tematycznie skoncentrowany na obszarach:

- ✚ Badania naukowe, postęp technologiczny i innowacje – 99,3 mln EUR,
- ✚ Konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw – 99,3 mln EUR,
- ✚ Gospodarka niskoemisyjna – 99,3 mln EUR,
- ✚ Środowisko i efektywne gospodarowanie zasobami – 99,3 mln EUR,
- ✚ Pomoc techniczna 28,9 mln EUR.

Program dysponuje budżetem dofinansującym projekty w wysokości 426 milionów euro ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz środków krajowych przeznaczonych na refundację wydatków kwalifikowalnych ponoszonych przez partnerów

¹ https://www.lubelskie.pl/file/2021/06/Programy-Interreg_Raport.pdf

projektów. Pułap dofinansowania wynosi dla Polski 85%. Programem zarządza francuski region Hauts-de-France a Wspólny Sekretariat mieści się w Lille (Francja).

W regionie świętokrzyskim w ramach programu Interreg Europa dotychczas na tle innych województw realizowane były trzy projekty, w obszarach:

– wsparcia sektora MŚP: projekt „ATM for SME’s”, którego założeniem było *stworzenie lepszego dostępu do mikrofinansowania dla sektora MŚP na poziomie regionalnym, tworzenie warunków do powstawania nowych przedsiębiorstw i miejsc pracy oraz nawiązanie międzynarodowej współpracy w zakresie wymiany doświadczeń i dzielenia się wiedzą pomiędzy instytucjami mikrofinansowania, w celu zwiększenia społecznego zasięgu instytucji finansowych.*

Oficjalnym partnerem tego projektu było województwo świętokrzyskie. Ta międzynarodowa inicjatywa pozwoliła na stworzenie regionalnej grupy interesariuszy skupiającej takie jednostki w regionie jak m. in.: władze samorządowe, przedstawiciele instytucji mikrofinansujących, funduszy pożyczkowych, poręczeniowych, jednostek otoczenia biznesu, izb gospodarczymi, fundacji rozwoju, czy centrum innowacji i transferu technologii.

Realizacja tego projektu pozwoliła na dzielenie się doświadczeniami z partnerami z innych krajów Europy, wymianie spostrzeżeń, udział w wizytach studyjnych i międzynarodowych konferencjach w obszarze mikrofinansowania. Głównym założeniem było opracowanie Regionalnego Planu Działania, dzięki któremu na podstawie przeanalizowanych dobrych praktyk w innych regionach możliwe było wypracowanie zmian w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020. Zmiany te dotyczyły umożliwienia przeznaczenia kwoty 11,5 mln euro na dokapitalizowanie instrumentów finansowych wspierających rozwój małych i średnich przedsiębiorstw oraz zmiany w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego.

Partnerami projektu ATM for SME`s były instytucje z takich krajów jak: Węgry, Hiszpania, Włochy, Chorwacja, Norwegia, Niemcy, Belgia i Polska, zaś ideą, która połączyła je we wspólnym projekcie była chęć poprawy dostępu do mikrofinansowania w regionach uczestniczących w projekcie.

- wsparcie na rzecz efektywnego wykorzystania infrastruktury kulturalnej i zasobów dziedzictwa narodowego: międzynarodowy projekt „KEEP ON”. Inicjatywa ta jest wdrażana w ramach ww. programu a jego partnerami są takie kraje jak: Grecja, Hiszpania, Włochy Portugalia, Polska i Chorwacja. Samorząd województwa świętokrzyskiego jest jedynym jego polskim partnerem. Warto podkreślić, że w grupie interesariuszy projektu z naszego regionu znalazło się kilkanaście instytucji zarządzających placówkami kultury. Każda z nich wnosi do projektu swoje doświadczenia, ale otrzymuje także cenną wiedzę i praktyczne wskazówki, jak sprawnie zarządzać placówkami kultury, głównie w zakresie ich finansowania i efektywnego wykorzystania na ten cel unijnych funduszy. Projekt rozpoczął się w czerwcu 2018 r. i potrwa do maja 2023 r. Nieocenioną wartością projektu jest możliwość bezpośrednich spotkań i kontaktów z partnerami zagranicznymi. Przedsięwzięcie pozwoliło także na analizę w ramach której został stworzony Katalog Dobrych Praktyk przybliżający zarówno dobre rozwiązania

w dziedzictwie kulturowym na świecie jak i złe przykłady, które przestrzegają czego należy unikać w tym zakresie, m.in. fałszywe dziedzictwo kulturowe na przykładzie TajDubaj czy zjawiska overtourism w Chorwacji. Te cenne międzynarodowe wskazówki mogą zostać uwzględnione w rozwoju lokalnych społeczności, które chcą skutecznie zarządzać obiektami dziedzictwa kulturowego.

- efektywności energetycznej: „RESINDUSTRY”

Tematyka tego projektu jest zorientowana na niskoemisyjną gospodarkę, w szczególności w przemyśle. Do lat 90-tych XX wieku zużycie energii w UE było zdominowane przez przemysł (35%), ale dzięki relokacji przemysłu i integracji wydajnych technologii udało się je zredukować do 25% do 2010 roku, kiedy to się ustabilizowało. Zużycie energii w przemyśle opiera się niemal całkowicie na paliwach kopalnych (raport Odysee z listopada 2016 r.), z 35% udziałem gazu, 32% energii elektrycznej, 30% węgla i ropy, co czyni sektor podatnym na efekty zewnętrzne, zwłaszcza że UE importuje ponad 90% ropy i 66% gazu. Kraje powinny zmniejszać energochłonność, aby mieć niezależny i opłacalny przemysł. Jednak kraje wykazują znaczne różnice w swoich tendencjach, te o energochłonności bliskiej 85% i rosnącej, inne o 40% i malejącej, a niektóre o mniej niż 10%. Raport Komisji Europejskiej "*Energy use in the EU industry*" wymaga harmonizacji i odpowiedniego mechanizmu, aby pobudzić OZE w przemyśle. Dlatego idea tego projektu jest o tyle ciekawa, że RESINDUSTRY ma na celu zwiększenie niezależności energetycznej sektora przemysłowego UE, poprzez zmniejszenie jego energochłonności dzięki większej integracji OZE. Celem długoterminowym jest zwiększenie konkurencyjności przemysłu poprzez zmniejszenie jego rachunków za energię, zwiększenie niezależności energetycznej, a tym samym uniezależnienie jego kosztów energii od geopolitycznych czynników zewnętrznych. Aby osiągnąć te długoterminowe cele strategiczne, cele krótkoterminowe mają na celu zwiększenie inwestycji w OZE w przemyśle poprzez ulepszenie programów operacyjnych za pomocą nowych polityk promujących OZE. Stąd nieodzownym jest wymiana doświadczeń z regionami innych krajów w tym obszarze podczas wizyt studyjnych, otwarta dyskusja o dobrych rozwiązaniach, które z sukcesem są wdrażane w innych zakątkach Europy i podejmowanie próby przez samorzady kopiowania takich praktyk na rzecz poprawy warunków lokalnych społeczności.

- odnawialnych źródeł energii „ENERSELVES”

Za kolejny dobry przykład może posłużyć projekt „ENERSELVES - instrumenty polityki na rzecz samowystarczalności energetycznej w budynkach” realizowany w ramach program Interreg Europa. Międzynarodowe partnerstwo obejmowało takie kraje jak: Malta, Szwecja, Polska (woj. świętokrzyskie), Włochy, Hiszpania (lider) oraz Rumunia. Tematyka aktualna i istotna nie tylko z punktu widzenia efektywnego funkcjonowania instytucji, budynków, ale i ważna dla lokalnych społeczności, ze względu na wzrost świadomości społeczeństwa na temat efektywności energetycznej i większego zainteresowania odnawialnymi źródłami energii.

2. Interreg Baltic Sea

Wartym zwrócenia uwagi był również projekt *RDI2CluB*, który wspierał obszary wiejskie w wykorzystaniu potencjału biogospodarki. Bezpośredni kontakt z partnerami innych krajów,

spotkania i dyskusje pozwoliły na m.in. wypracowanie w ramach projektu regionalnych profili biogospodarki regionów z takich krajów jak np. Norwegia, Finlandia, Polska (woj. świętokrzyskie), Łotwa i Estonia. Ponadto, zakres projektu obejmował również wypracowanie planu działań rozwijających najbardziej perspektywiczne sektory biogospodarki. W ramach międzynarodowego pilotażu powstał model innowacji i platforma cyfrowa, służąca jako wirtualne środowisko pracy stawiające na wspólny rozwój produktów i usług w biogospodarce. Pilotaże lokalne przyczynią się z kolei do rozwoju eko-przedsiębiorczości w poszczególnych regionach. Rama projektów Interreg pozwala także na zintegrowanie lokalnych środowisk i stworzenie przestrzeni do spotkań przedstawicieli władzy samorządowej, przedsiębiorstw, instytucji, środowiska akademickiego pod nazwą *regionalna grupa interesariuszy*.

Projekt ten doskonale pokazał jak można zainicjować współpracę różnych samorządów wokół jednego zagadnienia i wykorzystując międzynarodowe rozwiązania udoskonalić lokalne polityki czy rozwiązać pewne problemy. Takim przykładem był w województwie świętokrzyskim, na terenie Starostwa Buskiego, m.in. w Mieście i Gminie Busko-Zdrój oraz Gminie Solec-Zdrój, lokalny projektu pilotażowy z zakresu analizy poziomu zanieczyszczenia powietrza, połączony z kampanią edukacyjno-informacyjną nt. sposobów minimalizacji poziomu emisji szkodliwych substancji do atmosfery. Całkowity budżet trzyletniego projektu wyniósł ponad **2,7 mln Euro**, w tym:

- 1,5 miliona EUR z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- 0,4 miliona EUR - środki norweskie oraz
- wkład własny partnerów.

Budżet partnerów z województwa świętokrzyskiego na lata 2017 – 2020 skalkulowano na poziomie ponad 385 tys. Euro, przy 15% wkładzie własnym. Projekt ten „RDI2CluB” był projektem flagowym Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego (EUSBSR).

3. Interreg Central Europe

Program Interreg Central Europe jest projektem transnarodowym i zakłada współpracę ponad granicami, która poprawia jakość życia i warunki pracy w regionach Europy Środkowej. Jest skierowany do krajów takich jak: Austria, Chorwacja, Czechy, Polska, Słowacja, Słowenia, Węgry oraz wybranych regionów Niemiec i Włoch. Wdrażaniu projektów międzynarodowych przyświeca myśl, iż wspólne podejmowanie wyzwań ważnych dla kilku państw przynosi lepsze rezultaty niż działania jedynie na szczeblu krajowym. Dlatego w ramach takich projektów mogą współpracować instytucje publiczne, w tym jednostki samorządu terytorialnego i prywatne (posiadające osobowość prawną) oraz instytucje międzynarodowe.

Tematyka tego programu obejmuje innowacje i zwiększenie konkurencyjności, strategie niskoemisyjne, zasoby naturalne i kulturowe oraz powiązania transportowe. Najwięcej pieniędzy przeznaczono na priorytet 1 (Współpraca w dziedzinie innowacyjności dla

podniesienia konkurencyjności) oraz priorytet 3 (Współpraca w dziedzinie zasobów naturalnych i kulturowych). Całym programem zarządza Miasto Wiedeń i Wspólny Sekretariat mieści się także w Wiedniu. Budżet programu na lata 2014 – 2020 wyniósł 246 mln euro z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i wspierał głównie działania o charakterze miękkim, które mają znaczenie ponadnarodowe i tworzą trwałe rezultaty. W tym programie możliwa jest jednak także realizacja inwestycji o charakterze pilotażowym lub demonstracyjnym. Projekty koncentrujące się wyłącznie na współpracy akademickiej, badaniach naukowych lub networkingu i wymianie doświadczeń nie są finansowane. Przykładowe produkty projektu, które muszą znaleźć praktyczne zastosowanie to m.in.: plany działań i rozwoju, modele współpracy, studia wykonalności, pilotażowe wdrożenia czy rekomendacje dla decydentów i praktyków w danej dziedzinie.

W projektach tych istnieje możliwość ustanowienia różnorodnego partnerstwa, mogą w nim uczestniczyć władze i instytucje publiczne, dostawcy i odbiorcy usług, ośrodki transferu technologii, agencje regionalne, stowarzyszenia osób prawnych, Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej, instytucje doradcze, wyższe uczelnie, organizacje badawcze, organizacje pozarządowe i przedsiębiorstwa. W projekcie można uczestniczyć jako partner finansujący z prawem do refundacji wydatków kwalifikowalnych (do 85% dla polskich instytucji) lub jako partner stowarzyszony – bez prawa do refundacji i bez obowiązków. Wskazane jest zaangażowanie w projekt różnych szczebli decyzyjnych i wykonawczych adekwatnych do podejmowanych w ramach inicjatyw działań, czyli m.in. przedstawicieli władz jednostek samorządu regionalnego i lokalnego.

W tym programie ciekawym przykładem zaangażowania się gminy jest projekt *CE25 MOVECIT - Działania pilotażowe wdrażania planów mobilności w zakresie mobilności niskoemisyjnej w miejskim obszarze funkcjonalnym*. Inicjatorami tego projektu byli: Fundacja Czeskie Partnerstwo dla Środowiska oraz czeska Gmina Litoměřice. Akcja pilotażowa polegała na zakupie 10 e-rowerów w listopadzie 2017 roku oraz 4 stacji ładowania rowerów w maju 2018 roku. E-rowery zostały rozdane wydziałom gminy i Straży Miejskiej na początku sezonu rowerowego w 2018 roku i były wykorzystywane do podróży służbowych oraz lokalnych dojazdów do pracy. System rezerwacji e-rowerów jest dostępny dla wszystkich pracowników poprzez intranet a został opracowany przez miejski Wydział Informatyki. Jeśli chodzi o stacje ładowania, to 1 z nich (na 4 e-rowery) została zainstalowana na terenie szpitala i jest dostępna dla ogółu społeczeństwa. Pozostałe 3 zostały zainstalowane w podwórzach wszystkich obiektów miejskich: w zakładzie pracy Pekařská (1 stacja ładująca dla 3 e-rowerów) i Topolčanská (2 stacje ładujące, każda dla 4 rowerów). Stacje ładowania działają od momentu ich zainstalowania w czerwcu 2018 r. Eksperymentalny charakter tej akcji pilotażowej miał na celu sprawdzenie, czy pracownicy będą używać e-rowerów do celów podróży służbowych i dojazdów do pracy, gdy zostaną im one zaoferowane za darmo. Ponadto, demonstrował łatwość użytkowania e-bike'ów, co motywowało pracowników do zakupu własnego.

źródło: www.interreg-central.eu/movcit

4. ERASMUS +

Innym programem dostępnym m.in.: dla samorządów jest Erasmus+. To program Unii Europejskiej dedykowany wymianie międzynarodowej w dziedzinie edukacji, szkoleń, młodzieży i sportu kontynuowany na bazie wcześniejszych europejskich programów edukacyjnych realizowanych od 1998 r. Jego celem jest wspieranie uczniów, studentów, nauczycieli, wykładowców i wolontariuszy w prowadzeniu międzynarodowych projektów służących podnoszeniu kompetencji. Narodową Agencją Programu Erasmus+ i jego realizatorem w Polsce jest **Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji**. Struktura tego programu obejmuje główne typy działań zwanych akcjami kluczowymi. W odniesieniu do poszczególnych obszarów edukacji struktura programu obejmuje sektory:

- ✓ Edukacja szkolna - uczestnikami tych działań projektowych mogą być m.in. uczniowie, nauczyciele, pracownicy szkół i innych instytucji, których działalność jest związana z edukacją szkolną, oraz kadra zarządzająca placówek oświatowych. O dofinansowanie projektów mogą starać się publiczne i niepubliczne przedszkola, szkoły podstawowe i ponadpodstawowe realizujące obowiązek szkolny i obowiązek nauki, a także jednostki samorządu terytorialnego, kuratoria oświaty, ośrodki doskonalenia nauczycieli, biblioteki, domy kultury oraz inne instytucje działające w obszarze edukacji szkolnej i na jej rzecz.
- ✓ Szkolnictwo wyższe - z tego sektora skorzystać mogą szkoły wyższe, ich studenci i pracownicy, a w niektórych działaniach – również inne organizacje współpracujące z uczelniami. Uczelnie mogą prowadzić wymianę studentów i pracowników oraz koordynować międzynarodowe projekty lub brać w nich udział jako partnerzy. Dzięki programowi studenci mają możliwość wyjazdów za granicę na część studiów i na praktyki. Nauczyciele akademicy mogą prowadzić zajęcia dydaktyczne dla studentów w zagranicznych uczelniach. Pracownicy z różnych jednostek uczelni mogą korzystać z wyjazdów szkoleniowych. Ponadto studenci i pracownicy uczelni mają możliwość uczestniczyć w projektach międzynarodowych, w które zaangażowana jest ich jednostka.
- ✓ Kształcenie i szkolenie zawodowe - uczestnikami projektów realizowanych w tym sektorze mogą być uczniowie i absolwenci szkół branżowych i technicznych, nauczyciele praktycznej nauki zawodu, kadra zarządzająca placówek oświatowych oraz trenerzy i szkoleniowcy. Wnioski mogą składać instytucje i organizacje zaangażowane

w rozwój sektora kształcenia i szkoleń zawodowych: szkoły branżowe i techniczne, placówki kształcenia praktycznego i ustawicznego, instytucje szkoleniowe, małe i średnie przedsiębiorstwa, organizacje branżowe, partnerzy społeczni, fundacje, izby rzemieślnicze, szkoły wyższe, wojewódzkie i powiatowe urzędy pracy, a także organy administracji samorządu lokalnego i regionalnego. Wszyscy wnioskodawcy muszą posiadać osobowość prawną.

- ✓ Edukacja dorosłych - edukacja dorosłych jest otwarta dla organizacji działających w obszarze formalnej, pozaformalnej i nieformalnej edukacji dorosłych o charakterze niezawodowym, takie jak np.: organizacje pozarządowe, władze lokalne jednostek samorządu terytorialnego, uniwersytety trzeciego wieku, uniwersytety ludowe i otwarte, instytucje kultury, ośrodki pomocy społecznej, szkoły ogólnokształcące dla dorosłych, urzędy pracy. W ramach projektów mobilności dorosłe osoby uczące się w tych organizacjach (słuchacze) z określonych grup wymagających szczególnego wsparcia edukacyjnego oraz przedstawiciele kadry edukacji dorosłych mogą uczestniczyć w mobilnościach zagranicznych mających na celu rozwój ich kompetencji. Natomiast w ramach projektów partnerskich kadra i dorośli słuchacze mają możliwość uczestniczyć w działaniach międzynarodowych realizowanych z udziałem partnerów zagranicznych.
- ✓ Młodzież - sektor ten pozwala na aplikowanie m.in. organizacjom pozarządowym posiadającym osobowość prawną, grupom nieformalnym młodzieży (tylko KA1) oraz organom publicznym na szczeblu lokalnym, regionalnym lub krajowym, działającym na rzecz młodzieży lub osób pracujących z młodzieżą, wykorzystujące pozaformalne metody edukacji. Do udziału w projektach uprawnione są osoby młode (13–30 lat) oraz osoby pracujące z młodzieżą (bez ograniczeń wiekowych).
- ✓ Sport - o środki finansowe może się ubiegać każda organizacja lub instytucja publiczna lub prywatna działająca w dziedzinie sportu i aktywizacji fizycznej, w tym narodowe komitety olimpijskie, związki sportowe, kluby, stowarzyszenia, fundacje i in., działające w porozumieniu z zagranicznymi partnerami.
- ✓ Działania Jean Monnet - działania „Jean Monnet” oferują możliwości w dziedzinie kształcenia wyższego i w innych dziedzinach kształcenia i szkolenia oraz przyczyniają się do rozpowszechniania wiedzy na temat kwestii związanych z integracją Unii Europejskiej.

Każda z akcji kluczowych obejmuje projekty zdecentralizowane, o których realizacji decydują narodowe agencje programu Erasmus+, i scentralizowane. Tymi ostatnimi zarządza Europejska Agencja Wykonawcza ds. Edukacji i Kultury (EACEA) w Brukseli.

Erasmus+ opiera się na osiągnięciach europejskich programów edukacyjnych, które funkcjonowały przez 25 lat, i jest wynikiem połączenia następujących europejskich inicjatyw realizowanych przez Komisję Europejską w latach 2007–2013: programu „Uczenie się przez całe życie”, programu „Młodzież w działaniu”, Erasmus Mundus, Tempus, Alfa, Edulink, oraz programów współpracy z krajami uprzemysłowionymi w dziedzinie szkolnictwa wyższego.

Przybliżając ideę programu w praktyce można za przykład podać dwuletni projekt "e-DO Project - innowacyjne narzędzia dydaktyczne wspomagające kluczowe kompetencje" realizowany od 01.09. 2018 do 31.08.2020. Konsorcjum projektu składało się z międzynarodowego partnerstwa gmin: Gmina Proszowice, woj. małopolskie (koordynatorem projektu) oraz Gmina Trikala w Grecji i Gmina Madalena na Azorach, Portugalia. Innowacyjny charakter projekt polegał na opracowaniu bogatego, dodatkowego materiału autorskiego o charakterze praktycznym w formie materiałów dydaktycznych dotyczących przedmiotów kształcących umiejętności kluczowe czyli matematyka i robotyka w ujęciu STEM, język angielski z elementami sztuki i z CLIL oraz Nauki Przyrodnicze i ekologia, oraz na umieszczeniu ich na platformie e-learningowej. Celem projektu było podniesienie kompetencji kluczowych oraz przekrojowych uczniów przedszkoli i szkół przez zastosowanie innowacji programowych, wymiana dobrych praktyk oraz know-how oraz umiędzynarodowienie procesu nauczania co przekładało się na utrwalanie wartości UE oraz podniesienie kompetencji językowych. Projekt przyniósł wiele rezultatów twardych, takich jak opracowane zastawy scenariuszy do projektów dla wszystkich etapów edukacyjnych.

Ciekawy pomysł i innowacyjny charakter przedsięwzięcia zapewnił dostęp do informacji i wiedzy, poprawił jakości nauczania, a u uczniów spowodował rozwinięcie umiejętności krytycznego myślenia, podejmowania niestandardowych decyzji, podziału ról i zadań. Dzięki projektowi udoskonalona została oferta dydaktyczna szkół w gminach partnerskich, co przełoży się na większe zainteresowanie uczniów i rodziców, oraz na zwiększenie prestiżu władz oświatowych postrzeganych jako nowoczesne centra promujące innowacyjną wiedzę w oparciu o międzynarodową współpracę.

źródło: www.proszowice.pl

5. Europa dla obywateli

“Europa dla obywateli” to program Unii Europejskiej wspierający organizacje pozarządowe i samorządy, a także inne organizacje i instytucje nienastawione na zysk, działające w obszarze społeczeństwa obywatelskiego, kultury i edukacji, w realizacji projektów związanych z tematyką obywatelstwa europejskiego, inicjatyw lokalnych, zaangażowania społecznego i demokratycznego oraz pamięci europejskiej. Głównymi celami programu są:

- ✓ **Pogłębianie świadomości obywatelskiej** na temat pamięci europejskiej, wspólnych wartości i celów Unii poprzez stymulowanie debaty, refleksji i tworzenie sieci kontaktów,
- ✓ Zachęcanie do demokratycznego i obywatelskiego **uczestnictwa Europejczyków w tworzeniu polityk** poprzez włączanie ich do procesów decyzyjnych, promowanie

możliwości społecznego i międzykulturowego zaangażowania oraz wolontariatu w skali całej Unii.

W tym kontekście program „Europa dla obywateli” jest ważnym instrumentem mającym na celu większe zaangażowanie 500 milionów mieszkańców Unii w jej rozwój. Dzięki finansowaniu programów i działań, w których mogą uczestniczyć obywatele, Program promuje wspólną historię i wspólne wartości Europy oraz wzmacnia poczucie odpowiedzialności za rozwój Unii. Na lata 2014–2020 jego budżet wynosi 187 718 000 EUR.

Program jest realizowany poprzez zastosowanie dwóch komponentów i działania horyzontalnego:

- Komponent 1: Pamięć o przeszłości Europy: zwiększenie świadomości w zakresie pamięci o przeszłości, wspólnej historii i wartości oraz celu Unii.
- Komponent 2: Demokratyczne zaangażowanie i uczestnictwo obywatelskie: zachęcanie do demokratycznego i obywatelskiego uczestnictwa obywateli na poziomie Unii. Działania w ramach tego komponentu obejmują: partnerstwo miast, sieci miast oraz projekty społeczeństwa obywatelskiego.

Program ten jest skierowany do organów publicznych albo organizacji nienastawionych na zysk posiadającym osobowość prawną.

Szeroka współpraca międzynarodowa kreowana przez jednostki samorządu terytorialnego nierzadko spotyka się z problemami znalezienia źródła sfinansowania działań związanym m.in. z wymianą delegacji zagranicznych, organizacji spotkań, wydarzeń kulturalnych, sportowych czy uroczystych obchodów ważnych z punktu widzenia samorządów. Program ten pozwala na sfinansowanie zaplanowanych, kilkudniowych wydarzeń międzynarodowych, które łączą lokalne społeczności z różnych zakątków Europy. Za przykład może posłużyć projekt **Europa wszystkich pokoleń (Europa für alle Generationen)**, którego partnerem było **Miasto Bytów**. Lider projektu, miasto Frankenberg w Niemczech, uzyskał finansowanie w ramach komponentu 2 - *Demokratyczne zaangażowanie i uczestnictwo obywatelskie*, działania 2.1. - *Partnerstwo miast w obszarze aktywne społeczeństwo obywatelskie, integracja europejska, partycypacja obywatelska*.

źródło: Urząd Miasta w Bytowie

W dniach od 16 do 18 czerwca 2017 r. w ramach obchodów 50-lecia jubileuszu Stowarzyszenia Partnerstwa Frankenberg, został zrealizowany projekt w których uczestniczyły delegacje z miast partnerskich, m.in. Bytowa. W hali Ederberghandhalle odbyła się wystawa o miastach partnerskich Frankenberg oraz historii i rozwoju Unii Europejskiej. Wystawa została przygotowana przez Frankenger Burgwaldschule. Ponadto, dla uczestników projektu zostały przygotowane warsztaty dotyczące Unii Europejskiej, demokracji

oraz różnorodnych tradycji w Europie. Tę różnorodność tradycji zaprezentowano podczas wydarzenia „Mini-Europeade” – odbyły się występy taneczne i muzyczne różnych zespołów lokalnych, regionalnych i międzynarodowych. Zwieńczeniem wydarzenia było działanie „Luftballons für Europa“, w trakcie którego uczestnicy mogli zapisywać swoje spostrzeżenia na temat Europy na pocztówkach, które następnie zostały zawieszane na balonach – podniesiono 250 niebieskich balonów z pocztówkami, a następnie 250 kolorowych balonów, aby symbolizowały one różnorodność Europy.

Innym ciekawym projektem jest projekt „**Aktywni seniorzy kształtują przyszłość Europy**”, którego liderem było Miasto i Gmina Morawica w partnerstwie międzynarodowym: Niemcy - miasto Herbolzheim, Słowacja – miasto Bratysława, dzielnica Raca, Czechy – miasto Lipova-lazne. Miasto i Gmina Morawica uzyskała finansowanie w kwocie 10.000 € przeznaczone na uczestnictwo mieszkańców (po 20 osób z każdego z miast partnerskich) w warsztatach, prelekcjach, dyskusjach i spotkaniach głównie o tematyce poświęconej integracji międzypokoleniowej. Jednym z elementów projektu były warsztaty pieczenia chleba (sobota 23 czerwca 2018 r.) - wspólne wypiekanie chleba, a następnie częstowanie nim podczas imprezy pn. „Noc Świętojańska” w Morawicy (niedziela 24 czerwca 2018 r.). Na imprezie powstało stoisko międzynarodowe. Efektem projektu był również „Program aktywizacji seniorów” , a także opracowany został kalendarz z wydarzeniami w miastach partnerskich. Projekt miał na celu uświadomienie osobom starszym jak wiele mogą zdziałać na rzecz integracji europejskiej, roli osób starszych w tworzeniu polityk europejskich. Podczas spotkań, debat, warsztatów zostały poruszone trudne tematy dotyczące przyszłości Europy, w tym tematy dotyczące imigrantów oraz roli seniorów w wychowaniu młodzieży w duchu europejskich pokojowych wartości.

źródło: www.europadlaoiywateli.pl

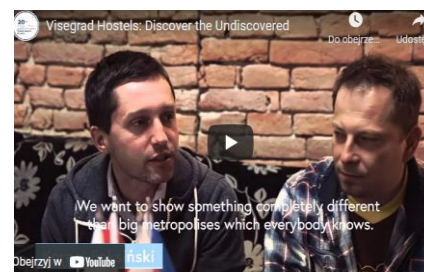
źródło: www.europadlaobywateli.pl/project/aktywni-seniorzy-kszaltuja-przyszlosc-europy/

Na konferencji przedstawiciele miast partnerskich przygotowali prezentacje multimedialne o swoich miastach oraz o życiu seniorów i aktywności seniorów z różnych krajów Europy. Przybliżone zostały również działania lokalnych samorządów na rzecz tej grupy wiekowej.

Istotnym faktem przy przystępowaniu do projektów, w szczególności międzynarodowych, jest możliwość skonsultowania pomysłu, przeanalizowania możliwości finansowych, czy obowiązujących zasad realizacji, co jest szczególnie ważne dla samorządów mniej doświadczonych we wdrażaniu takich inicjatyw. W celu ułatwienia zainteresowanym podmiotom dostępu do informacji na temat programów międzynarodowych oraz udzielenia im wskazówek i wsparcia w procesie aplikacji Komisja Europejska utworzyła punkty kontaktowe otwarte na wszystkich potencjalnych beneficjentów.

6. Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki

Program Grantów Wyszehradzkich Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego wspiera finansowo projekty z zakresu współpracy kulturalnej, wymiany naukowej i badań, edukacji, wymiany młodzieżowej i współpracy transgranicznej krajów z Grupy Wyszehradzkiej, czyli Czech, Węgier, Polski i Słowacji oraz Ukrainy w kontekście integracji tych państw z Unią Europejską, z położeniem nacisku na cztery aspekty: innowacyjność, wymiar regionalny, młodzież, zrównoważony rozwój. Granty Wyszehradzkie mają **dwie kategorie finansowe: do 6000 euro i od 6001 euro (ta druga dotyczy także Grantów Strategicznych). Grant wypłacany jest w transzach. Projekty mogą być realizowane przez maksymalnie 12 miesięcy (całkowity okres trwania projektu). Granty strategiczne - przez okres od 12 do 36 miesięcy. Wnioski o dofinansowanie projektów mogą składać organizacje i osoby fizyczne, zaś preferowane są organizacje pozarządowe, społeczne, władze lokalne, gminne. Akceptowane są też wnioski od szkół publicznych, uniwersytetów, instytutów badawczych i - ogólnie - instytucji publicznych. W tym programie interesującym przykładem może być projekt pod nazwą: „Visegrad Hostels: Discover the undiscovered” – czyli Hostele Wyszehrad: Odkryj to, co nieodkryte. Cztery hostele V4 połączyły siły, by pokazać ukryte skarby Europy Środkowej i odkryć jej nieodkryty lokalny charakter. W tym projekcie cztery hostele z Polski, Czech, Węgier i Słowacji połączyły swoje siły, by promować miasta leżące poza utartymi szlakami swoich krajów, a tym samym zaprosić**

źródło: www.visegradfund.org

źródło: www.visegradfund.org

turystów i rozwój gospodarczy do Cieszyna, Ołomuńca, Koszyc i Pecz. Wysokość grantu wyniosła 10 000 Euro.

PROJEKTY MIĘDZYNARODOWE – CZY TO SIĘ OPŁACA?

Projekty międzynarodowe stanowią wyzwanie, szczególnie przed jednostkami samorządu terytorialnego. O ile samorzady te doświadczone już w aplikowaniu i wdrażaniu projektów potrafią dostrzec szereg korzyści płynących z takich działań i współpracy międzynarodowej, o tyle te mniej doświadczone stoją przed szansą do skorzystania z której powinni być przekonywani i zachęceni. Istnieje szereg korzyści z zaangażowania się w projekty międzynarodowe. Główną z nich jest **dostęp do wiedzy, sprawdzonych rozwiązań i nowych technologii oraz podniesienie kreatywności i wzrost innowacyjności samorządu**, a przez to także zwiększenie jego widoczności w Europie. Międzynarodowe partnerstwa oprócz wspólnej, intensywnej pracy nad danym zagadnieniem i szukaniem dobrych rozwiązań w różnych zakątkach Europy przynoszą benefity z punktu widzenia tworzenia regionalnych czy lokalnych polityk. Ważne jest to, że zasadniczym celem takich działań jest możliwość rozwiązania danego problemu w lokalnej społeczności i sfinansowania takiego działania, na które ciężko byłoby znaleźć źródło finansowania z innych, krajowych programów. Ponadto, w trakcie trwającego partnerstwa międzynarodowego **budowane są relacje, zaufanie i wzajemny szacunek** a pracownicy zaangażowani w tego typu inicjatywy podnoszą swoje kwalifikacje.

Na przykładzie programów EWT istnieje **możliwość testowania nowatorskich rozwiązań** i możliwość wzbogacenia bądź **uzupełnienia infrastruktury** o znaczeniu ponadnarodowym, a także można przygotować opracowania niezbędne do realizacji projektów finansowanych z innych programów UE, w tym krajowych.

Projekty transgraniczne z kolei m.in. przyczyniają się do poprawy ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, poprawy bezpieczeństwa po obu stronach granicy, jak również **wspierają przedsięwzięcia o charakterze edukacyjnym** – to wszystko sprawia, że nasze najbliższe otoczenie staje się jeszcze piękniejsze i bardziej przyjazne. Wreszcie programy EWT **umożliwiają zmianę mentalną** – szersza, bo europejska, staje się perspektywa myślenia o problemach lokalnych.

Kolejnym aspektem jest integracja społeczna przy realizacji międzynarodowych działań polegająca na zmniejszaniu nierówności między najmniej uprzywilejowanymi grupami i społecznościami, chociażby osób niepełnosprawnych, a resztą społeczeństwa poprzez niwelowanie różnic w możliwościach. Proces ten jest o wiele efektywniejszy jeśli zachodzi w środowisku międzynarodowym, kiedy mamy możliwość podzielenia się doświadczeniami i dostrzegamy, że z podobnymi problemami borykają się inne kraje Europy.

Projekt międzynarodowy nie powinien być postrzegany jako cel sam w sobie, ale może być jednak ważnym krokiem na drodze, która może prowadzić do wszelkiego rodzaju nowych kierunków w przyszłości.

Realizacja projektów międzynarodowych daje również możliwość dzielenia się własnymi doświadczeniami na forum publicznym poprzez uczestnictwo w ważnych wydarzeniach europejskich, takich jak np. Europejski Tydzień Regionów i Miast w Brukseli „OPEN DAYS”.

Jest to coroczne wydarzenie, podczas którego miasta i regiony prezentują swoje możliwości w zakresie tworzenia wzrostu gospodarczego i miejsc pracy, wdrażania polityki spójności Unii Europejskiej oraz dowodzą znaczenia szczebla lokalnego i regionalnego dla dobrego sprawowania rządów w Europie. W tym roku XIX już edycja wydarzenia odbędzie się pod hasłem "Razem na rzecz odbudowy"

i przewiduje ponad 300 sesji poświęconych zagadnieniom, m.in.: spójności (od sytuacji kryzysowej do odporności), zielonej transformacji (na rzecz zrównoważonej i ekologicznej odbudowy) czy cyfrowej transformacji dla ludzi (zaangażowanie obywateli na rzecz ożywienia gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, partycypacji i sprawiedliwości). Wydarzenie to oprócz ogromnej wartości merytorycznej jest również doskonałą formą udziału w tzw. „partner serach” czyli stwarza przestrzeń do zawierania nowych kontaktów z przedstawicielami samorządów z innych krajów europejskiej i co za tym idzie możliwości zawiązania partnerstwa do przyszłych projektów międzynarodowych.

Ciekawym elementem, który stawowi swoiste docenienie przez Komisję Europejską za realizację najbardziej wyróżniających się projektów jest inicjatywa REGIOSTARS. Są to nagrody przyznawane corocznie od 2008 roku przez Unit DG REGIO Komisji Europejskiej. Stały się one europejskim znakiem doskonałości dla projektów finansowanych przez UE, które charakteryzują się innowacyjnym i integracyjnym podejściem do rozwoju regionalnego. Każdego roku setki projektów konkurują w pięciu kategoriach: inteligentna Europa, zielona Europa, sprawiedliwa Europa, zurbanizowana Europa i temat roku. Każdy obywatel może oddać głos na wybrany przez siebie projekt.

Wyłoniony tą drogą zwycięzca otrzymuje nagrodę publiczności. Nagrody RegioStars stanowią inspirację dla regionów do coraz skuteczniejszego realizowania polityki regionalnej UE, przyczyniając się do znajdowania rozwiązań dla wspólnych wyzwań i jak najlepszego wykorzystywania istniejących możliwości. Co ciekawe, w 2014 r. jeden z samorządów regionu świętokrzyskiego, tj. Miasto Kielce został finalistą konkursu na najlepsze projekty realizowane ze środków Unii Europejskiej i nominowany do nagrody RegioStars Awards. Komisja Europejska wybrała 19 najciekawszych propozycji realizowanych na całym obszarze Unii Europejskiej. W tym gronie poza Kielcami znalazły się jeszcze dwa inne projekty z Polski. Autobusowy projekt z Kielc zakwalifikowany został do kategorii programów rozwijających miejską komunikację. Tu także występował projekt z Gdyni. Konkurowali o nagrodę z walijskim, gdzie zbudowano nowy dworzec autobusowy łączący miasto z centrami handlowymi. Czwartym nominowanym było wspólne przedsięwzięcie 5 regionów z Belgii, Niemiec, Francji, Holandii i Wielkiej Brytanii "Bilet do Kioto", polegające na kompleksowych działaniach, które doprowadziły do znaczącej redukcji emisji niebezpiecznych spalin do atmosfery przez autobusy i pociągi miejskiej komunikacji m.in. w Paryżu, Brukseli, Manchesterze i Rotterdamie.

Nowa perspektywa finansowa – nowe możliwości na lata 2021 – 2027

Obecnie stoimy u progu nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027. Jest to wyjątkowy czas dla całej Wspólnoty, który niesie za sobą szereg wyzwań i nadziei. Do takich należy z całą pewnością opuszczenie Wspólnoty przez Wielką Brytanię. Co z jednej strony znacząco uszczupliło budżet unijny z drugiej zaś pozwoliło Państwom sprawniej przejść przez proces negocjacyjny. Nowa perspektywa to również nadzieja na odbudowę gospodarki po okresie lockdown'ów oraz niepewności gospodarczej. Ponadto, Komisja Europejska zdecydowała się włączyć do Wieloletnich Ram Finansowych tzw. „Plan Odbudowy”. Ale budżet Unii Europejskiej to nie tylko środki na programy krajowe. To także szansa, szczególnie dla jednostek samorządu terytorialnego, na finansowanie z programów międzynarodowych.

W perspektywie finansowej 2021-2027 Polska otrzymała 567,5 mln euro z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na programy, m.in.:

- programy transgraniczne z udziałem Polski: Polska – Saksonia, Polska – Słowacja, Południowy Bałtyk, Polska – Białoruś – Ukraina, Polska – Rosja, Meklemburgia Pomorze Przednie/Brandenburgia – Polska, Brandenburgia – Polska, Czechy – Polska, Litwa – Polska,
- programy transnarodowe z udziałem Polski: Region Morza Bałtyckiego i Europa Środkowa,
- programy międzyregionalne z udziałem Polski: Interreg Europa, URBACT, INTERACT, ESPON.

Z czego tylko dla świętokrzyskiego dedykowane są te dwa ostatnie programy. Zaproponowana na okres 2021-2027 struktura programu wydaje się korzystniejsza niż ta obowiązująca w perspektywie 2014-2020. Jest ona bardziej przejrzysta i uporządkowana.

Sam Program **Interreg EUROPA ŚRODKOWA** wspiera projekty współpracy transnarodowej, które sprawiają, że regiony i miasta stają się silniejsze i bardziej odporne, bez konieczności wyważania otwartych już drzwi. Obecnie pomaga on budować zaufanie ponad granicami i łączyć ludzi w dziedzinie innowacji, niskich emisji, dziedzictwa naturalnego i kulturowego, a także transportu i mobilności. Przewidziany budżet programu na lata 2021-27 wynosi 224,6 mln EUR z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR).

Nadchodząca perspektywa finansowa to czas, aby rozwinąć współpracę międzynarodową. We wrześniu 2020 r. w oparciu o informacje zebrane od licznych ekspertów oraz zaangażowanie zainteresowanych stron i ważnych partnerów w kompleksowy proces konsultacji, przedstawiciele wszystkich dziewięciu krajów objętych programem uzgodnili pierwszy projekt przyszłej wersji programu Interreg Europa Środkowa. Ten kluczowy dokument określa projekt strategii i logikę interwencji nowego programu. Zawiera on zestaw wstępnych priorytetów programu, konkretnych celów, uważa się za najbardziej istotne dla przyszłości ponadnarodowej współpracy w Europie Środkowej w latach 2021-27. Program obejmie regiony i miasta dziewięciu państw członkowskich UE: Austrii, Chorwacji, Czech, Niemiec, Węgier, Włoch, Polski, Słowacji i Słowenii i zostanie powiększony o region Braunschweig w Niemczech.

Program obejmujący powierzchnię ponad miliona kilometrów kwadratowych wpłynie na życie około 146 milionów ludzi mających wspólną historię i tożsamość kulturową. Jednocześnie obszar ten charakteryzuje się różnicami strukturalnymi między regionami o powiększających się obszarach miejskich i przemysłowych (np. aglomeracje stołeczne, takie jak Warszawa, Praga, Berlin, Wiedeń czy Budapeszt) a obszarami wiejskimi lub peryferyjnymi, często charakteryzującymi się niższą konkurencyjnością i zmniejszającą się liczbą ludności. W odniesieniu do dziedzin tematycznych, działania w ramach współpracy ponadnarodowej mają dotyczyć opracowania i wdrożenia strategii, planów działania, narzędzi, szkoleń i działań pilotażowych. Działania te, jako zasadę horyzontalną, będą musiały uwzględnić aspekty ekologii i zrównoważonego rozwoju. Pierwszy nabór w ramach nowego programu będzie skierowany do organizacji publicznych i prywatnych, które chcą współpracować ponad granicami. Fundusze będą wspierać je we współpracy nad rozwiązaniami dla wspólnych wyzwań regionów i miast Europy Środkowej, które nie znają granic. **Nabór zostanie oficjalnie ogłoszony w październiku 2021 roku.** Konkretnie informacje techniczne i wymagania dotyczące opracowywania projektów, w tym podręcznik programu i formularz wniosku, będą dostępne dopiero wtedy. W zależności od liczby otrzymanych wniosków, decyzja o dofinansowaniu jest obecnie spodziewana jesienią 2022 r., a zwycięskie projekty mogłyby rozpocząć swoją działalność wkrótce potem. Maksymalne dofinansowanie z EFRR wyniesie 80% dla partnerów projektu ze wszystkich krajów uczestniczących. Dla partnerów z państw członkowskich UE, które nie są częścią obszaru objętego programem, maksymalne współfinansowanie z EFRR będzie również wynosić 80%, ale musi być odpowiednio uzasadnione. Partnerzy spoza UE mogą uczestniczyć jako obserwatorzy, ale nie mogą otrzymać współfinansowania z EFRR. Przy tworzeniu partnerstwa w ramach projektu Interreg CENTRAL EUROPE muszą być spełnione wymagania, m.in.: co najmniej trzech partnerów finansujących z co najmniej trzech krajów, przy czym co najmniej dwóch z partnerów musi znajdować się na obszarze objętym programem. Ponadto, partner wiodący musi być zlokalizowany na obszarze objętym programem. Następujące instytucje mogą uczestniczyć w naszych transnarodowych partnerstwach projektowych:

- ✚ Krajowe, regionalne i lokalne instytucje publiczne (w tym EUWT);
- ✚ Instytucje prywatne, w tym firmy prywatne, posiadające osobowość prawną;
- ✚ Organizacje międzynarodowe działające zgodnie z prawem krajowym dowolnego państwa członkowskiego programu lub, z ograniczeniami, zgodnie z prawem międzynarodowym.

Udział partnerów spoza obszaru objętego programem (patrz poniżej) jest dozwolony tylko wtedy, gdy przynosi wyraźne korzyści regionom Europy Środkowej. Współfinansowanie z EFRR może być przyznane partnerom w państwach członkowskich UE spoza obszaru objętego programem na określonych warunkach. Partnerzy spoza UE mogą uczestniczyć w projektach jako obserwatorzy, ale nie mogą otrzymywać współfinansowania z EFRR.

W międzyczasie punkty kontaktowe będą wspierać zainteresowane organizacje w opracowywaniu pomysłów na projekty ponadnarodowe i znajdowaniu partnerów w całej Europie Środkowej.

Jeśli chodzi o program **Interreg Region Morza Bałtyckiego** znajduje się on aktualnie w fazie przejściowej. Podczas gdy Program na lata 2014-2020 jest jeszcze w toku, przygotowania do Interreg Baltic Sea Region 2021-2027 już są podejmowane, aby jak najszybciej zapewnić dostęp do świeżych funduszy dla wartościowych pomysłów projektowych. Wraz z innymi programami współpracy Interreg, Interreg Region Morza Bałtyckiego przyczyni się do bardziej ekologicznej, inteligentnej, połączonej i społecznej Europy, która jest bliżej obywateli. Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027 oferuje nowe środki finansowe dla podmiotów publicznych i prywatnych w regionie Morza Bałtyckiego, które chcą kształtować region za pomocą swoich inteligentnych pomysłów, które przekształcą się w innowacyjne, wodooszczędne i neutralne dla klimatu rozwiązania; rozwiązania, które poprawią życie ludzi wokół Morza Bałtyckiego.

Program tworzy środowisko do pracy ponad granicami w celu

- ✓ reagować i dostosowywać się do potrzeb
- ✓ wspierać przejście w kierunku bardziej ekologicznych i odpornych społeczeństw i gospodarek
- ✓ wspieranie władz publicznych w ich misji służenia obywatelom
- ✓ stymulować wymianę wiedzy

Obszar Programu Interreg Region Morza Bałtyckiego obejmuje jedenaście krajów: osiem państw członkowskich UE oraz trzy partnerskie kraje sąsiadujące. Program obejmuje obszar o powierzchni około 3,8 mln km², zamieszkały przez ponad 103 mln osób. Rozciąga się on od środkowej części Europy aż po jej najdalej wysunięte na północ peryferia, obejmując europejskie obszary metropolitalne, podczas gdy większa część obszaru objętego programem zaliczana jest do obszarów wiejskich.

Aktualnie dokument Programowy dla nowego Programu Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027 jest bliski przedłożenia do zatwierdzenia przez Komisję Europejską. Wspólny Komitet Programujący (JPC) nadzorujący programowanie ma za zadanie podjąć decyzję w sprawie ostatecznej wersji dokumentu programowego na spotkaniu pod koniec września 2021 roku. Następnie każdy kraj uczestniczący będzie musiał zatwierdzić Program przed przekazaniem go do Komisji Europejskiej. Oczekuje się, że Komisja zatwierdzi Program wiosną 2022 roku, wtedy też można oczekiwać pierwszych naborów. Program jest skonstruowany według czterech priorytetów, które w latach 2021-2027 mają pomóc partnerom w osiągnięciu jak najlepszych wyników we współpracy transgranicznej. Każdy projekt Interreg Region Morza Bałtyckiego będzie miał swój udział w budowaniu innowacyjności, inteligentnych pod względem wodnym i neutralne dla klimatu rozwiązania dla dobra obywateli w całym regionie Morza Bałtyckiego.

W kontekście przyszłości programu Interreg Europe, z pewnością zmianie ulegnie liczba krajów, które będą mogły korzystać z finansowania w nowej perspektywie 2021-2027, tj. z 30 na 29 krajów (z uwagi na wyjście Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej). Ponadto, planowane są zmiany w priorytetach. Dotychczasowe cztery zostaną zastąpione jednym, przekrojowym dotyczącym budowania zdolności w obszarze:

 Smart

- Green
- Connected
- Social
- Citizens
- Governance

Wartość dofinansowania będzie na poziomie 80% (dla jednostek samorządu terytorialnego, zaś dla podmiotów prawnych non-profit 70%). Głównymi grupami docelowymi będą:

- organizacje odpowiedzialne za politykę
- organy krajowe
- władze regionalne
- władze lokalne
- inne podmioty odpowiedzialne za politykę rozwoju regionalnego

Planowane jest zachowanie ciągłości dwóch rodzajów działań

- projekty współpracy międzyregionalnej, realizowane na rzecz poprawy, poprzez wymianę doświadczeń, wdrażania polityk rozwoju regionalnego w regionach uczestniczących w projekcie oraz
- platforma tzw. „uczenia się polityki” czyli Policy Learning Platform, której celem jest ułatwianie uczenia się polityki i kapitalizacji dobrych praktyk w zakresie polityki regionalnej

Program w nowej perspektywie będzie kładł lżejszy nacisk na nawiązywanie do programów w ramach funduszy strukturalnych. Projekty będą podzielone na dwie fazy: podstawową i kontynuacji a działania pilotażowe będą możliwe do realizacji od samego początku wdrażania projektu (tzw. uczenie się przez działanie). Utrzymana zostanie idea angażowania lokalnych społeczności, decydentów w regionach tworząc tzw. grupy interesariuszy. **Otwarty nabór w nowej perspektywie finansowej jest planowany w pierwszej połowie 2022 r.**

W kontekście europejskiego budżetu programu Erasmus+ na lata 2021–2027 - wynosi on 26,2 miliarda euro. Wraz z nową perspektywą finansową poszerzono założenia Erasmusa+, który w rezultacie stał się bardziej innowacyjny i inkluzyjny, a także bardziej cyfrowy. Będzie miał też kluczowe znaczenie dla planowanego do 2025 r. utworzenia Europejskiego Obszaru Edukacji, dzięki któremu Unia Europejska zamierza m.in. zapewnić wszystkim młodym ludziom dostęp do edukacji i szkoleń jak najwyższej jakości, umożliwić osobom uczącym się łatwe przemieszczanie się między systemami edukacji w różnych krajach, a także dać im możliwość znalezienia pracy w całej Europie. Nowa perspektywa w tym programie przyniesie ułatwienia, szczególnie procedura wnioskowania o środki zostanie uproszczona. W nowej formule przedsięwzięcia został wprowadzony mechanizm Akredytacji, który ma gwarantować uproszczoną procedurę aplikowania. Instytucje posiadające Akredytację będą regularnie otrzymywały środki finansowe na działania związane z wyjazdami zagranicznymi bez konieczności corocznego udziału w konkursach wniosków.

Nowa perspektywa finansowa to nowe wyzwania, ale też i nowe możliwości, szczególnie dla mniej aktywnych dotychczas jednostek samorządu terytorialnego. W oczekiwaniu na

pojawienie się pierwszych naborów zainteresowani absorpcją środków ewentualni wnioskodawcy nie powinni bynajmniej, póki co, pozostać bierni. Okres ten należy wykorzystać przygotowując plany, ustalając najistotniejsze potrzeby i problemy, które powinny zostać zniwelowane dzięki środkom z UE. Szczególnie te działania, które mają charakter międzynarodowy. To dobry czas na odświeżenie kontaktów międzynarodowych, wyszukanie partnerstw i znalezienie płaszczyzny do współpracy, tym bardziej w takim momencie, kiedy pandemia Covid 19 zahamowała współpracę międzynarodową i bezpośrednie kontakty.